

Treballarem menys?

La candidatura de Sumar a les pròximes eleccions generals ha tornat a plantejar com a objectiu a mitjà termini reduir la jornada laboral fins a les 32 hores per setmana. La proposta suposa, naturalment, una disminució de les hores de feina però no una reducció de les retribucions. Crec que, efectivament, al llarg de les dècades vinents el temps de treball es reduirà a les economies avançades. De la mateixa manera que, durant el darrer segle, les millores tecnològiques i el creixement de la productivitat han permès que es reduís el temps setmanal dedicat a la feina i augmentessin les vacances. A la generació dels meus avis les hores de feina a la setmana eren 48, incloent-hi, esclar, el dissabte!

Hi ha, tanmateix, dos obstacles que faran difícil aquesta transició cap a un futur amb més temps de lleure. El primer el va percebre, ja fa molts anys, l'economista més influent del segle XX, John Maynard Keynes. L'any 1930 va pronunciar una conferència a Madrid, a la Residencia de Estudiantes, en què va fer volar la imaginació i, també, la intuïció analítica. Va argumentar que, als ritmes a què era previsible que millorés la productivitat de l'economia en les dècades futures, arribaria un dia –parlava de menys de cent anys– en què la productivitat i el nivell de vida s'haurien multiplicat per quatre o per vuit, de manera que a les nostres societats n'hi hauria prou amb treballar, possem per cas, tres dies a la setmana. Això, segons Keynes, hauria de permetre als humans dedicar el temps als veritables plaers de l'existència, entre els quals ell destacava especialment la cultura.

Keynes va ser un gran economista perquè a la seva capacitat d'anàlisi hi afegia un bon coneixement de la naturalesa humana. Així, observant el comportament de les classes benestants del seu temps, no es feia gaires il·lusions respecte al futur. Era conscient que, un cop satisfetes les necessitats fisiològiques fonamentals, no era gens clar que les persones dediquessin el seu temps a satisfer les necessitats es-

JORDI GUAL

PROFESSOR DE L'IESE

pirituals o estètiques. Al contrari, com de fet ha succeït, el més probable era que les persones entressin en una cursa de consumisme sense fre, en què els desitjos sempre crearien necessitats materials, especialment per mesurar l'estatus propi en relació amb el dels amics i coneguts.

La intuïció de Keynes és, per tant, un primer factor que fa que, col·lectivament, ens sigui difícil posar-nos d'acord en treballar menys. L'ansia d'estatus i béns

materials ens empeny a una cursa de treball i productivitat que sembla que no tingui fi.

Un segon factor és la naturalesa del canvi tecnològic en què es fonamenten les millores en la productivitat de les nostres economies. Un exemple concret ho il·lustra bé. Pels carrers de San Francisco circulen des de fa uns mesos els taxis sense conductor. Els operen dues companyies privades i fins ara el funcionament ha estat prou satisfactori, sense incidents remarcables, i pel que sembla amb un bon servei a l'usuari. Entre altres coses, el conductor no t'explica la seva vida, ni posa la ràdio a tota màquina.

Evidentment, es tracta d'una millora tecnològica que incrementa la productivitat del treball en l'economia de Califòrnia. Els mateixos serveis de taxi es poden oferir ara amb menys treballadors. Altres recursos utilitzats en la provisió del servei sí que han augmentat, ja que el cotxe sense conductor és segurament més car que el cotxe convencional. Però la productivitat del conjunt dels recursos emprats millora gràcies al progrés tecnològic.

Aquest augment de productivitat és a l'arrel de la millora en el nivell de vida que, gradualment, ha de permetre als californians treballar menys si així ho desitgen. Tanmateix, el procés d'innovació no necessàriament reparteix de manera harmònica, o justa, les millores en el nivell de vida. Els taxistes que perden la feina no passen a treballar menys cobrant el mateix sinó que, molt probablement, treballen molt menys del que voldrien i la seva renda cau, encara que el subsidi d'atur ho pugui compensar una mica durant un temps.

En campanya electoral, ja ho sabem, es fan propostes llamineres, encara que siguin més desitjos que realitats possibles en una legislatura. La reducció del temps de treball arribarà tard o d'hora, però només si som capaços de progressar com a societat: canviant les nostres prioritats vitals, millorant la nostra productivitat i gestionant amb encert l'impacte de les noves tecnologies en el món del treball.

GETTY

La reducció del temps de treball arribarà, però només si som capaços de progressar com a societat